

PŘIROZENÉ A POZITIVNÍ PRÁVO: PROBLÉM SPRAVEDLNOSTI V PRÁVU (Martin Škop)

Přirozené a pozitivní právo

- způsoby odpovědi na základní otázku „Co je právo?“
- nutnost nalézt správná pravidla jednání
- je nutné jednoznačně stanovit, čím se adresáti mají řídit
- problém **spravedlnosti** – problém obsahu
- postupné **stírání rozdílů** mezi přirozeným a pozitivním právem
- pojmy přirozeného a pozitivního práva napomáhají při **obhajobě** právních kroků a nástrojů

Pozitivní právo

- obvykle charakterizováno jako **výsledek vůle lidské aktivity**
- právo, které je vytvořeno lidmi, a které je tvořeno systémem pravidel, jehle vymezování a kontrola jsou neodmyslitelně spojeny se státem
- často spojováno s pojmem **plátcovství**
- společný prvek, jakžto propojí lidské vůle, jejich působí na své adresáty, aby určitým způsobem jednali bez ohledu na svou vůli či zámyšl, který je spojen s určitým existujícím uznaným normativem, a které se projevuje v určité formě a jeho neuplatněním je spojen s nepřítomností následků
- **lex positivismus** – právo vytvořené státem
- právo je jen jedno – „pozitivní právo“ je pleonasmus (Vladimír Kubec)

Pozitivní právo – znaky pozitivního práva

Weylandt-Weyher

- pochází od empirického normativce
- působí na společnost (fiktivita)
- je změřitelná (existují výjimky)
- je určité státem

Pozitivní právo **neexistuje bez poznání** – musíme jej poznat, tedy odhalit znaky, které právo bezpodmínečně nese.

Přirozené právo

- je na pozitivním právu **nezávislé**
- nepříma se s pozitivním (ne)shodává právo pozitivního
- **nestojí** mesažlve na poznávacím subjektu – má **absolutní platnost**
- zdroj přirozeného práva (Weinberger):
  - vytvořeno božským normativem
  - odvozené z lidského rozumu
  - **absolutně invariantní**
  - vychází ze samotné podstaty lidské bytosti
- býval ritořováno s morálkou či spravedlností
- může být spravedlivě diletrem na objektivní hodnoty a usložením o míru dobru ve společnosti
- může posloužit jako **test** pravidel pozitivního práva (Tasiel)
- přirozené právo je výrazem ideálně platného práva, jaké by podle požadavků přirody, rozumu či morálky mělo být – **vestno** složit k odvození pozitivních pravidel.

Přirozené právo – znaky

- pochází od empiricky neexistujícího normativce
- nelze s jistotou prokázat vliv na lidské vztahy
- je zdanlivě neměnné a univerzální
- nespojuje právo s lidskou vůlí

Nejvyšší základní myslénky přirozeného práva (Kant): zásada spravedlnosti, zásada svobody, zásada rovnosti před zákonem

Přirozené právo je právem existujícím nezávisle na státu. Jde o soubor určitých právních hodnotových principů nebo obecních zásadních norm, se kterými hodnotovým vztahem (přirozené právo v objektivním smyslu) nebo na základě určitých axiologických východisek (zodpovídavě pozitivnímu právu), tvoří přirozené právo v subjektivním smyslu. Toto právo je chápáno jako neměnné – nekonzistentní. **Přirozené a spravedlivé a správné** obsahy práva se stak úkladly náleží nutněm, nýbrž proměnlivé v prostou čas. V zavedených demokratických náleží přirozené právo vlnit i v právo psaném – pozitivním. V dané věci je podle názoru Nejvyššího správního soudu právní úprava, přinávající invalidních důvodů i v souladu s přirozenoprávním chápáním pomocí osobám nepřípustným i právo, (rozsudek ze dne 28.4.2004 č.j. 3 AdS 27/2003 – 125)

Dovolací soud rozhodl zásadně významným po právní stránce závěr odvolacího soudu, že žalobci nejsou oprávněnými osobami podle § 3 odst. 1 a 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích ve vztahu k ideální pokovné nemovitosti, jejich původní vlastníky byla J. Č., protože nepřijal žádné k řízení oprávněné osoby uvedené v těchto ustanoveních. Zákon v tomto ustanovení vymezuje okruh oprávněných osob naprosto jednoznačně a nelze je oběit úvahami o možném rozšíření tohoto okruhu na jiné osoby s odkazem na **přirozené právo**. Dovolacími důvody, který směřoval proti závěru odvolacího soudu o nedostatku aktivity včetně legitimace žalobců k ideální pokovné pozemkové původní vlastnici J. Č. se prvotů blíže nezabýval. (28. Čdo 873/2009)

V této soustavě pravidel (zákon) existuje tak přirozené, že odlišná moderní, která voprávně demokratických států **vyžaduje, aby lidé i státem vytvořené právo, a tímto právo, které není přirozené, ale vytvořené lidmi, a které je tvořeno systémem pravidel, jejich vymezování a kontrola jsou neodmyslitelně spojeny se státem**. (Tasiel, 2004, s. 10) Zákon není právo, ale právo, které je tvořeno lidmi, a které je tvořeno systémem pravidel, jejich vymezování a kontrola jsou neodmyslitelně spojeny se státem. (Tasiel, 2004, s. 10) Zákon není právo, ale právo, které je tvořeno lidmi, a které je tvořeno systémem pravidel, jejich vymezování a kontrola jsou neodmyslitelně spojeny se státem. (Tasiel, 2004, s. 10) Zákon není právo, ale právo, které je tvořeno lidmi, a které je tvořeno systémem pravidel, jejich vymezování a kontrola jsou neodmyslitelně spojeny se státem. (Tasiel, 2004, s. 10)

Iusnaturalismus a iuspositivismus

- jedná se o obvyklé (falešné) přístupy k právu
- **právní pozitivismus (iuspositivismus)**
- **právní naturalismus (iusnaturalismus)**
- **přirozené právo nelze existovat bez přirozenoprávní doktríny a právo pozitivní s právním pozitivismem**
- Ota Weinberger: přirozenoprávní nauky užívají existenci praktického poznání, zatímco právní pozitivismus možnost praktického poznání popírá a tvrdí, že objektivně platné hodnoty nelze určit ryzě kognitivně.
- **Iusnaturalismus pak hledá další metody objektivního poznání „správného“ práva**

Lex lata a lex ferenda

- každý z těchto pojmů vyjadřuje odchylný přístup k právu z pohledu metodologie
- **lex lata** – býval spojováno s existujícím právem (platným právem)
- **lex ferenda** – býval spojováno s neexistujícím právem (právem, které není platné)
- **Etéřtivistá** práva a prostředek k jejímu dosažení spadá do úvah de lege ferenda.
- Právní pozitivismus: právní řád je poznatelný pouze z **Meritica legis latae**
- **Iusnaturalismus** rozliším mezi **lex lata** a **lex ferenda**, není podstatné a obe splývají v jedno

Rozdíly mezi iusnaturalismem a iuspositivismem

- Pavel Holländer (klasické dělení):**
- přijetí/odmítnutí spojovací teze
  - **Iusnaturalismus** operuje s praktickým poznáním – lze objektivně odhalit „správné“ právo/Iuspositivismus jej popírá
  - rozdíly v pojetí platnosti práva

Typy přirozenoprávních újm (Weinberger)

- náboženské přirozené právo
- racionalistické přirozené právo
- intuitivní přirozené právo
- antropologické zdůvodnění přirozeného práva

Všechny předpokládají platnost právních axiomů, které jsou nadřazeny pozitivnímu právu, která jsou nezávislá na společensky relevantních lidských rozhodnutích. (O.W.)

Typy pozitivních právních újm (Weinberger)

- historický právní pozitivismus
- normativistický pozitivismus
- realistický pozitivismus
- institucionalistický právní pozitivismus

Problém spravedlnosti

... ale dě mého mínění sama příroda ukazuje, že je spravedlivé, aby lepší měl více než horší a mocnější než méně mocný. A že tomu tak jest, je třeba vidět jak u jiných tvorů, tak i mezi lidmi v chystá obcích a rodách, že totiž to je podstatná známka spravedlnosti, aby silnější vládli slabšímu a měl více než oni. (Platón: Gorgias)

Problém spravedlnosti

Spravedlnost musí být v procesu, kterým soud interpretuje a aplikuje právo, vždy přítomna jako hodnotový želez. **Spravedlnost je hodnotovým principem, který je společný všem demokratickým právním řádům (prav. náleží sp. zn. I. ÚS 843/04 ze dne 6. 9. 2005 (N 171/38 SbNU 367), náleží sp. zn. II. ÚS 3168/09 ze dne 8. 8. 2010 (N 183/58 SbNU 345), bod 20).** Nad každým ustanutím soudního rozhodnutí klene se dvojí imperativ: **rozhodnutí musí být nejen zákonné, ale především spravedlivé.** Úkolem soudu je práve rozpoznat skute zřetelnou spravedlnost. (náleží sp. zn. IV. ÚS 1241/12 ze dne 13. 3. 2015 (N 42/68 SbNU 420))

Typologie právně spravedlnosti

- **Problém distributivní spravedlnosti**
- **Spravedlivě rozdělování statků a povinností ve společnosti**
- **Spravedlivě rozdělování výsledků společné práce**
- **Problém komutativní spravedlnosti**
- **Problém spravedlivě restitutivní**
- **Problém vymočování**
- **Vindikativní spravedlnost**
- **Retribuční spravedlnost**
- **„Procesní“ spravedlnost**

Princip ferendy spravedlnosti

Za stejných relevantních podmínek mají nastat stejné právní následky. (Ota Weinberger)

Postupují podobné případy podobně a odlišné odlišně. (Herbert L. A. Hart) je podstatné stanovit jaké podobnosti a jaké rozdíly jsou relevantní.

Lucius Iavolenus Priscus

Omnis definitio in iure civili periculosa est: parum est enim, ut non subverti posset. (Dig. 50, 17, 202)

Každá definice v civilním právu je nebezpečná, protože jen málokdy ji nelze vyvrátit.

SKŘEJPEK, Michal. Pravidla, rčení, zásady a definice římského práva. Právní rozhledy. 1999, č. 7, s. 363 – 368.

Kreon

Však ty mi zkrátka, bez průtahu odpověz, zda znala jsi můj zákaz, toho nečinit?

Antigona

Já znala jsem jej; a jak ne? Bylť vůbec znám.

Kreon

A ty's se osmělila nedbat příkazu?

Antigona

Vždyť nebyl Zeus to, jenž ten příkaz ohlásil, ni Dike, společnice bohů podzemských, těch člověčenstvu neurčila zákonů. **A též jsem nemyslila, že má takovou tvůj příkaz moc, by nepsané a nezvratné kys smrtelník směl bohů rušit zákony. Vždyť nejen dnes neb včera, ale po věky ty žijí, a kdo dal je, nikdo neví z nás.**

A pro ně, vůle nikoho se nelekši, jsem nechtěla být potrestána od bohů. Že zemru, to jsem věděla, a jak by ne? I kdybys ty to nebyl hlásal. Zemru-li však před časem, to za zisk já si pokládám. Nebo kdo v tak hojných život tráví v útrapách, jak já, jak ten by zemra zisku nedošel?

Však tobě-li se čin můj zdá být zpozdilým, tu zpozdilec as vytýká mi zpozdilost.

Náčelník sboru

Jest zřejmo, drsnou dcerou otce drsného že jest ta děva; ustoupit zlu neumí.

Leopold Pospíšil (antropologický pohled):

mezopotamská konceptualizace přirozeného práva (cca 1800 let př. Kr.) - právo bylo považováno za abstraktní, univerzálně aplikovatelný boží příkaz vůči všemu lidstvu. Bůh vydal příkazy jak člověku (přirozené právo), tak i přírodě (zákony přírody), přírodní zákony a přirozené právo byly považovány za příbuzné, majíce stejný původ.

Pohané nemají Zákon, ale když sami přirozeně dělají, co Zákon žádá, pak jsou Zákonem sami sobě. Nemají sice Zákon, ale prokazují působení Zákona zapsaného v jejich srdcích.

Římanům 2:14-15

Přirozené právo je to, co naučila příroda všechny živé tvory, neboť toto právo není vlastní pouze lidem, ale je společné všem tvůrům, kteří žijí na zemi, obývají moře, i ptákům.

Domitius Ulpianus

Digesta, neboli, Pandekty: svazek I, kniha I-XV, vybrané části = Digesta, seu, Pandectae : tomus I, liber I-XV, fragmenta selecta. Přeložil Peter BLAHO, Jarmila BARTOŠÍKOVÁ, Michal SKŘEJPEK, Jakub ŽYTEK. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015, s. 125.

Přirozené a pozitivní právo

- způsoby odpovědi na základní otázku „Co je právo?“
  - nutnost nalézt správná pravidla jednání
  - je nutné jednoznačně stanovit, čím se adresáti mají řídit
  - problém **spravedlnosti** – problém obsahu
- postupné **stírání rozdílu** mezi přirozeným a pozitivním právem
- pojmy přirozeného a pozitivního práva napomáhají při **obhajobě** právních kroků a nástrojů

Pozitivní právo

- obvykle charakterizováno jako **výsledek volní lidské aktivity**
- právo, které je vytvořeno lidmi, a které je tvořeno systémem pravidel, jehož vynucování a kontrola jsou neodmyslitelně spojeny se státem
- často spojováno s pojmem **platnosti**
- systém pravidel, jakožto projevů lidské vůle, který působí na své adresáty, aby určitým způsobem jednali bez ohledu na svou vůli či záměry, který je spojen s určitým existujícím uznaným normotvůrcem, a které se projevuje v určité formě a jeho neuposlechnutí je spojeno s nepříznivými následky
- ius positivum – právo výslovně stanovené
- právo je jen jedno – „pozitivní právo“ je pleonasmus (Vladimír Kubeš)

Pozitivní právo - znaky pozitivního práva

František Weyr:

- pochází od empirického normotvůrce
- působí na společnost (facticita)
- je změnitelné (existují **výjimky**)
- je úmyslně stanovené

Pozitivní právo **neexistuje bez poznání** – musíme jej poznat, tedy odhalit znaky, které právo bezpodmínečně nese.

Přirozené právo

- je na pozitivním právu **nezávislé**
- nejedná se o protimluv (protiklad) práva pozitivního
- existuje nezávisle na poznávajícím subjektu – má **absolutní charakter**
- zdroje přirozeného práva (Weinberger):
  - vytvořeno božským normotvůrcem
  - odvoditelné z lidského rozumu
  - zjistitelné intuitivně
  - vychází ze samotné podstaty lidské bytosti
- bývá ztotožňováno s morálkou či spravedlností
- může být ospravedlněno důrazem na objektivní **hodnoty** a usilováním o nárůst dobra ve společnosti
- může posloužit jako **vzor** pravidel pozitivního práva (Taxis)
- Přirozené právo je výrazem ideálně platného práva, jaké by podle požadavků přírody, rozumu či morálky mělo být – většinou slouží k odůvodnění pozitivněprávních pravidel.

FUNKCE PŘIROZENOPRÁVNÍCH AXIOMŮ (WEINBERGER)

- Důvody k ospravedlnění přirozeného práva
- Ochranný filtr proti evidentně nespravedlivému právu
- Pomocný prostředek k vyplňování mezer v právu

FUNKCE PŘIROZENOPRÁVNÍCH AXIOMŮ (WEINBERGER)

- Důvody k ospravedlnění přirozeného práva
- Ochranný filtr proti evidentně nespravedlivému právu
- Pomocný prostředek k vyplňování mezer v právu

Přirozené právo - znaky

- pochází od empiricky nezjistitelného normotvůrce
- nelze s jistotou prokázat vliv na lidské vztahy
- je zdánlivě neměnné a univerzální
- nespojuje právo s lidskou vůlí

Nejvyšší základní myšlenky přirozeného práva (Kant):

zásada spravedlnosti

zásada svobody

zásada rovnosti před zákonem

Přirozené právo je právem existujícím nezávisle na státu. Jde o soubor určitých právních hodnotových principů nebo obecných právních norem se silným hodnotovým významem (přirozené právo v objektivním smyslu) nebo na základě určitých axiologických východisek zdůvodňované požadavky žádoucího chování (přirozené právo v subjektivním smyslu). Toto právo je chápáno jako neměnné – nehistorické. Představy o spravedlivém a správném obsahu práva se však ukázaly nikoliv neměnné, nýbrž proměnlivé v proudu času. V zavedených demokraciích našlo přirozené právo výraz i v právu psaném – pozitivním. V dané věci je podle názoru Nejvyššího správního soudu právní úprava přiznávání invalidních důchodů v souladu s přirozenoprávním chápáním pomoci osobám nezpůsobilým k práci. (rozsudek ze dne 28.4.2004 č.j. 3 Ads 27/2003 – 125)

Dovolací soud neshledal zásadně významným po právní stránce závěr odvolacího soudu, že žalobci nejsou oprávněnými osobami podle § 3 odst. 1 a 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích ve vztahu k ideální polovině nemovitostí, jejichž původní vlastníci byla J. Č., protože nesplňují žádné z kritérií oprávněné osoby uvedené v těchto ustanoveních. Zákon v tomto ustanovení vymezuje okruh oprávněných osob naprosto jednoznačně a nelze jej obejít úvahami o možném rozšíření tohoto okruhu na jiné osoby s odkazem na **přirozené právo**. Dovolacím důvodem, který směřoval proti závěru odvolacího soudu o nedostatku aktivní věcné legitimace žalobců k ideální polovině pozemků původní vlastnice J. Č. se proto blíže nezabýval. (28 Cdo 873/2008)

V této souvislosti považuje Ústavní soud za případné připomenout, že většina moderních ústav evropských demokratických států **vychází více méně z přirozenoprávní teorie**, a uznávají proto, že stát není oprávněn již přiznaná práva jednostranně odejmout (srov. též bod 115). Zde Ústavní soud pouze doplňuje, že stát ani není poskytovatelem (dárce) práv přirozenoprávního původu, který by snad tato práva „přiznával“, ta má každý jednotlivec bez ohledu na akt státu, jenž se může pouze přihlásit k jejich dodržování a garanci; tím však získává nejdůležitější kvalitu demokratického právního a ústavního státu, jenž se sklání před hodnotami, které jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. [nález sp. zn. Pl. ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008 (N 201/51 SbNU 445; 446/2008 Sb.)]

Bez jasnosti a určitosti pravidel nejsou naplněny základní charakteristiky práva, a tak nejsou ani uspokojeny požadavky formálního právního státu. Každá právní úprava proto musí vyjadřovat respekt k obecným zásadám právním (principům), jako je důvěra v právo, právní jistota a předvídatelnost právních aktů, které strukturují právní řád demokratického právního státu, resp. jsou z něj odvoditelné. Na právní normy je nutno klást také požadavky obsahové, neboť v materiálním právním státě založeném na myšlence spravedlnosti představují základní práva korektiv, jak obsahu právních norem, tak i jejich interpretace a aplikace. Proto je úkolem soudce v podmínkách materiálního právního státu nalézt řešení, které by zajišťovalo maximální realizaci základních práv účastníků sporu, a není-li to možné rozhodnout v souladu **s obecnou ideou spravedlnosti, resp. dle obecného přirozenoprávního principu**. [nález sp. zn. II. ÚS 2048/09 ze dne 2. 11. 2009 (N 232/55 SbNU 181)]

Ústavní soud v tomto případě rozhodl o tom, že právo státního občanství není právo, které lze jednostranně odejmout, a že stát ani není poskytovatelem (dárce) práv přirozenoprávního původu, který by snad tato práva „přiznával“, ta má každý jednotlivec bez ohledu na akt státu, jenž se může pouze přihlásit k jejich dodržování a garanci; tím však získává nejdůležitější kvalitu demokratického právního a ústavního státu, jenž se sklání před hodnotami, které jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. [nález sp. zn. Pl. ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008 (N 201/51 SbNU 445; 446/2008 Sb.)]

Ústavní soud zastává názor, že k **přirozeným právům každého člověka a občana** patří právo, aby ve složitém procesu nalézání práva a spravedlnosti mu alespoň jednou bylo umožněno předstoupit před nezávislý soud či jiný nezávislý tribunál se svojí věcí, tedy aby byl slyšen. Jinak řečeno, aby mohl předstoupit se svojí věcí před konkrétního jedince či sbor, který je nadán právem zvážit všechny okolnosti, jejichž individuální a neopakovatelná povaha přesahuje to, co lze vtělit do abstraktní právní normy. nález sp. zn. IV. ÚS 113/94 ze dne 15. 5. 1995 (N 24/3 SbNU 169)

Při rozhodování o vazbě dochází k tomu, že orgány veřejné moci musejí začasť reagovat velmi pružně, vázány zákonem formulovanými postuláty a v jejich rámci rovněž přísně stanovenými lhůtami, ovšem současně takovým způsobem, aby jejich rozhodnutí nebyla činěna bez určité minimálně předpokládané kvality. Tyto požadavky konečně v nejobecnější rovině **plynou již ze samotného přirozeného základního práva každé lidské bytosti**, tedy i trestně stíhané osoby, **na rovnou pozornost a úctu**. Je tudíž třeba, aby důvody svědčící pro opodstatněnost nezbytného omezení osobní svobody byly v odůvodnění rozhodnutí zřetelně a konkrétně přezkoumatelným způsobem vyloženy a byly obsahově ve shodě se zákonnými podmínkami vymezenými pro uvalení vazby trestním řádem. Uvedené teze samozřejmě platí nejen při rozhodování, jímž se trestně stíhaná osoba bere do vazby, nýbrž i při rozhodování o jejím dalším trvání. nález sp. zn. I. ÚS 2665/13 ze dne 12. 12. 2013 (N 217/71 SbNU 545)

Přirozené právo v představě zákonodárce

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

§ 3 odst. 1:

Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.

§19 odst. 1:

Každý člověk má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany.

Iusnaturalismus a iuspositivismus

- jedná se o obvyklé (**ideální**) přístupy k právu
  - právní positivizmus (iuspositivismus)
  - právní naturalismus (iusnaturalismus)
- **přirozené právo nelze ztotožňovat s přirozenoprávní doktrínou a právo pozitivní s právním positivizmem**
- Ota Weinberger: přirozenoprávní nauky uznávají existenci praktického poznání, zatímco právní positivizmus možnost praktického poznání popírá a tvrdí, že objektivně platné hodnoty nelze určit ryze kognitivně.
- iusnaturalismus pak hledá dál metody objektivního poznání „správného“ práva

Lex lata a lex ferenda

- každý z těchto pojmů vyjadřuje odchylný přístup k právu z pohledu metodologie
- **Lex lata** – bývá spojováno s existujícím právem (platným právem)
- **Lex ferenda** – bývá spojováno s neexistujícím právem (právem, které není platné)
- Efektivita práva a prostředek k jejímu dosažení spadá do úvah de lege ferenda.
- Právní pozitivismus: právní řád je poznatelný pouze z hlediska legis latae
- Iusnaturalismus: rozlišení mezi lex lata a lex ferenda není podstatné a oba splývají v jedno

Rozdíly mezi iusnaturalismem a iuspositivismem

Pavel Holländer (klasické dělení):

- přijetí/odmítnutí spojovací teze
- iusnaturalismus operuje s praktickým poznáním – lze objektivně odhalit „správné“ právo/iuspositivismus jej popírá
- rozdíly v pojetí platnosti práva

Typy přirozenoprávních učení (Weinberger)

- náboženské přirozené právo
- racionalistické přirozené právo
- intuitivní přirozené právo
- antropologické zdůvodnění přirozeného práva

Všechny předpokládají platnost právních axiomů, které jsou nadřazeny pozitivnímu právu, která jsou nezávislá na společensky relevantních lidských rozhodnutích. (O.W.)

Typy pozitivněprávních učení (Weinberger)

- historický právní pozitivismus
- normativistický pozitivismus
- realistický pozitivismus
- institucionalistický právní pozitivismus

Problém spravedlnosti

... ale dle mého mínění sama příroda ukazuje, že je spravedlivo, aby lepší měl více než horší a mocnější než méně mocný. A že tomu tak jest, je zhusta vidět jak u jiných tvorů, tak i mezi lidmi v celých obcích a rodech, že totiž to je podstatná známka spravedlnosti, aby silnější vládl slabšímu a měl více nežli oni. (Platón: Gorgiás)

Problém spravedlnosti

Spravedlnost musí být v procesu, kterým soud interpretuje a aplikuje právo, vždy přítomna jako hodnotový činitel. **Spravedlnost je hodnotovým principem**, který je společný všem demokratickým právním řádům [srov. nález sp. zn. I. ÚS 643/04 ze dne 6. 9. 2005 (N 171/38 SbNU 367), nález sp. zn. II. ÚS 3168/09 ze dne 5. 8. 2010 (N 158/58 SbNU 345), bod 25]. Nad každým utvářením soudního rozhodnutí klene se dvojí imperativ: **rozhodnutí musí být nejen zákonné, ale především spravedlivé**. Úkolem soudu je právě rozpoznat skrze zákon spravedlnost. [nález sp. zn. IV. ÚS 1241/12 ze dne 13. 3. 2013 (N 42/68 SbNU 425)]

Typologie problémů spravedlnosti

- **Problém distributivní spravedlnosti**
  - Spravedlivé rozdělování statků a povinností ve společnosti
  - Spravedlivé rozdělování výsledků společné práce
- **Problém komutativní spravedlnosti**
- **Problém spravedlnosti restitutivní**
- **Problém vynucování**
  - Vindikativní spravedlnost
  - Retribuční spravedlnost
- **„Procesní“ spravedlnost**

Princip formální spravedlnosti

Za stejných relevantních podmínek mají nastat stejné právní následky. (Ota Weinberger)

**Posuzuj podobné případy podobně a odlišné odlišně.
(Herbert L. A. Hart)**

Je podstatné stanovit jaké podobnosti a jaké rozdíly jsou relevantní.